

## Österåkers kommuns styrdokument

Datum för antagande: 2025-11-xx

Diarienummer: VON 2025/00xx

Antagen av: Vård- och omsorgsnämnden

Dokumentansvarig: Förvaltningsstöd

# Riktlinje för avgiftshandläggning

## Innehåll

|                                                           |    |
|-----------------------------------------------------------|----|
| Inledning.....                                            | 4  |
| Syfte .....                                               | 4  |
| Vilka som berörs.....                                     | 4  |
| Riktlinjens koppling till andra styrdokument.....         | 4  |
| Kommunikation.....                                        | 4  |
| Aktualitetsprövning och revidering .....                  | 4  |
| Avgiftshandläggning .....                                 | 5  |
| Biståndsbeslut – grunden för avgiftsbeslut.....           | 5  |
| Avgiftsbeslut.....                                        | 5  |
| Ändring av avgiftsbeslut.....                             | 5  |
| Delegation .....                                          | 6  |
| Avgiftsbelagda insatser.....                              | 6  |
| Avgiftsfria insatser .....                                | 6  |
| Avgiftsunderlag (Inkomst + ev. bostadstillägg).....       | 7  |
| Inkomstberäkning .....                                    | 7  |
| Inkomstberäkning för makar .....                          | 7  |
| Inkomstberäkning för ensamstående .....                   | 7  |
| Inkomstberäkning för barnfamiljer .....                   | 7  |
| Inkomster som räknas med i avgiftsunderlaget .....        | 7  |
| Inkomster som inte räknas med i avgiftsunderlaget.....    | 8  |
| Förbehållsbelopp (Minimibelopp + Bostadskostnad).....     | 9  |
| Minimibelopp .....                                        | 9  |
| Makar som inte bor tillsammans.....                       | 9  |
| Barn och familj.....                                      | 9  |
| Höjning av minibeloppet individuell bedömning.....        | 9  |
| Jämkning av matavgifter .....                             | 10 |
| Utgifter som inte räknas med i minimibeloppet.....        | 10 |
| Boendekostnad .....                                       | 11 |
| Faktorer som minskar boendekostnaden .....                | 12 |
| Tillfällig avvikelse.....                                 | 12 |
| Avgiftsutrymme (Avgiftsunderlag – Förbehållsbelopp) ..... | 13 |

|                             |    |
|-----------------------------|----|
| Överklaga beslut.....       | 14 |
| Debitering/Fakturering..... | 14 |

## Inledning

### Syfte

Riktlinjen ersätter tidigare riktlinje ”Riktlinjer för avgiftshandläggning”, VON 2018-06-19 § 6:9.

### Vilka som berörs

De som berörs av riktlinjen är avgiftshandläggare, administrativa handläggare och enskilda som har beviljats insatser enligt SoL för vilka kommunen får ta ut skäliga avgifter enligt 32 kap. 1 § SoL.

### Riktlinjens koppling till andra styrdokument

Det är kommunfullmäktige som beslutar om taxor och avgifter. För att handläggningen av ärenden ska hanteras lika har riktlinjen tagits fram. Riktlinjen knyter an till kommunens övergripande mål om att Österåkers verksamheter präglas av hög kvalitet

### Kommunikation

Riktlinjen ska offentliggöras bland nämnden styrdokument såväl på intern som extern websida.

### Aktualitetsprövning och revidering

Riktlinjer för avgiftshandläggning ska årligen följas upp och revideras vid behov, utifrån ny rådande lagstiftning, forskrifter och andra ledande dokument.

Ansvaret för att riktlinjerna tillämpas och efterlevs vilar på ansvarig chef för enheten.

## Avgiftshandläggning

### Biståndsbeslut – grunden för avgiftsbeslut

Den enskildes avgifter för vård och omsorg utgår från det beslut om insatser som beviljats enligt Socialtjänstlagen (2025:400).

Kommuners rätt att ta ut avgifter regleras i kommunallagen, KL. I 2 kap. 5 § KL stadgas att kommuner och regioner får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som de är skyldiga att tillhandahålla får dock avgifter endast tas ut om det följer av lag eller annan författning. Enligt 32 kap. 1 § SoL får kommunen enligt grunder som kommunen bestämmer ta ut skäliga avgifter som inte överstiger kommunens självkostnader för vissa insatser enligt socialtjänstlagen. Vilka insatser som kommunen kan ta ut avgifter för framgår i 32 kap. SoL.

### Avgiftsbeslut

Ett separat avgiftsbeslut fattas i samtliga ärenden som rör insatser enligt SoL och som är avgiftsbelagda enligt kommunens taxesystem. Beslutet ska följa aktuell lagstiftning och dessa riktlinjer.

Den enskilde ska erhålla ett skriftligt avgiftsbeslut där det framgår vilka uppgifter som använts i avgiftsunderlaget och beloppen för de slutliga avgifterna. Vidare ska avgiftsbeslutet innehålla uppgift om vilken eller vilka lagparagrafer som ligger till grund för avgiftsbeslutet.

Avgiftsbeslutet ska skrivas på ett sådant sätt att den enskilde ska kunna se vilket som kan bli den högsta avgiften utifrån beviljat bistånd. Detta eftersom avgiften kan variera mellan olika månader. Även om avgiftsutrymmet blir en minuspost (redovisas som 0 kr) skickas besluten till den enskilde.

Beslutet ska också innehålla uppgift om hur och inom vilken tid den enskilde kan överklaga beslutet.

### Ändring av avgiftsbeslut

Kommunen ska ändra en avgift om något förhållande som påverkar avgiftens storlek har ändrats (32 kap. 10 § SoL).

Avgiftens storlek kan påverkas av både ändrade inkomster och ändrade förhållanden. Den enskilde har ansvar för att meddela förändringar som kan påverka avgiften, till exempel ändrad inkomst, ändrade familjeförhållanden och flytt till annan bostad.

Ändring av avgift ska gälla från och med månaden efter det att anledningen till ändringen inträffade om den avser del av månad. Ändringen av avgiften ska dock gälla från och med samma månad som anledningen till ändringen uppkom, om ändringen avser hela månaden.

Den enskilde ska alltid få information om ändring av avgift via ett nytt avgiftsbeslut. Den enskilde ska själv medverka vid omräkning av avgiftsunderlaget vid behov.

En avgiftsändring som beror på ett förändrat prisbasbelopp kan ske utan att den enskilde meddelas i förväg.

## Delegation

Samtliga beslut om avgifter fattas enligt Vård- och omsorgsnämndens delegationsordning.

## Avgiftsbelagda insatser

Följande insatser inom SoL ingår i högsta avgiften (maxavgiften) som den enskilde får betala per månad enligt 32 kap. 6 § p. 1 SoL.

- Omvårdnad på särskilt boende
- Omvårdnad på korttidsboende, växelvård och hem för vård eller boende (HVB)
- Omvårdnad på bostad med särskild service
- Hemtjänst
- Ledsagning
- Dagverksamhet
- Trygghetslarm

Avgifterna för insatserna baseras på en tolftedel av 0,5392 gånger prisbasbeloppet. Socialstyrelsen kommer årligen ut med ett meddelandeblad där årets maxtaxa har räknats fram.

Avgiften för dessa insatser får inte tillsammans överstiga maxavgift eller kundens avgiftsutrymme (Avgiftsutrymme är det belopp som återstår av en persons inkomst efter att vissa grundläggande kostnader har dragits bort).

*Måltidsavgifter ingår ej i maxtaxan.*

**Boendeavgift** och omvårdnadsavgiften på HVB, korttidsboende och växelvård får tillsammans inte överstiga kundens avgiftsutrymme.

## Avgiftsfria insatser

- Boendestöd
- Kontaktperson
- Daglig sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning
- Avlösning

- Dubbelbemanning

## **Avgiftsunderlag (Inkomst + ev. bostadstillägg)**

### **Inkomstberäkning**

Inkomstberäkning ska göras enligt 32 kap. 5 § 2 st. SoL. Inkomstuppgifter från Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten hämtas månatligen samt årligen när inkomstförfrågan inkommit där medgivande till hämtning av uppgifter finns. Brukaren själv måste uppge övriga inkomster och pensioner, ge in underlag och bifoga den senaste deklarationen.

Skattetabell för den kommun där den enskilde är skriven ska användas.

När kommunen får in uppgifter om ändrade förhållanden ska ett nytt avgiftsbeslut fattas enligt 32 kap. 10 § SoL. Den enskilde är skyldig att själv informera om ändrade förhållanden under året som kan påverka avgiften.

Med avgiftsunderlag avses den inkomst som den enskilde kan antas komma att få under de närmaste tolv månaderna, fördelad med lika belopp per månad.

Förmögenhet tas inte med i beräkningen, enbart avkastning av kapital.

Om den enskilde inte lämnar in en inkomstförfrågan debiteras denne enligt gällande maxtaxa.

### **Inkomstberäkning för makar**

Inkomstuppgift begärs alltid från båda makar oavsett om bara en av makarna har insats. Makars inkomster läggs samman och delas i två lika stora delar innan beräkning av avgift sker enligt 32 kap. 5 § SoL.

### **Inkomstberäkning för ensamstående**

I hushållsgemenskap som består av sambor, föräldrar och vuxna barn eller av vuxna syskon mm beräknas inkomst som för ensamstående.

### **Inkomstberäkning för barnfamiljer**

Barns inkomst tas inte med i inkomstberäkningen.

Barnbidrag och flerbarnstillägg räknas inte som inkomst. Däremot ska förbehållsbeloppet minskas med barnbidraget och flerbarnstillägget.

### **Inkomster som räknas med i avgiftsunderlaget**

Hur inkomst ska beräknas framgår av 32 kap. 5 § SoL. Exempel på vad som utgör inkomst kan vara följande:

- Pensioner
- Utlandspension (ej skattepliktig inkomst)
- Barntillägg
- Efterlevandestöd till barn
- Sjukersättning
- Aktivitetsersättning
- Livränta arbetsskada, skattepliktig
- Inkomst av lön
- Vårdbidrag
- Sjukpenning
- Arbetslöshetskassa
- Aktiv i näringsverksamhet
- Passiv näringsverksamhet
- Överskott kapital
- Bostadstillägg BTP
- Särskilt bostadstillägg
- Bostadsbidrag BOB
- Traktamente och reseersättning (den del som beskattas)
- Studiemedel – bidragsdelen
- Skattefria stipendier till del som överstiger 3 000 kronor
- Vuxenstudiestöd (barntillägg, timersättning)
- Vårdbidrag (ej omkostnadsdel)
- Föräldrapenning
- Underhållsbidrag
- Familjebidrag
- Hyresinkomster (för den sökandes privatbostad)

#### **Inkomster som inte räknas med i avgiftsunderlaget**

- Assistansersättning
- Ersättning som utbetalas från kapitalförsäkringar
- Försörjningsstöd
- Handikappersättning
- Introduktionersättning för flyktingar
- Studiemedel (lånedelen)
- Vårdbidrag (omkostnadsersättning)
- Underskott av kapital
- Barnbidrag (förbehållet minskas med barnbidraget)

- Expansionsmedel
- Särskilt pensionstillägg
- Barnpension, skattefri del
- Anhörigbidrag

## **Förbehållsbelopp (Minimibelopp + Bostadskostnad)**

### **Minimibelopp**

Minimibeloppet enligt 32 kap. 8 § SoL ska täcka normalkostnader för livsmedel, kläder, skor, fritid, hygien, dagstidningar, telefon, TV-avgift, hemförsäkring, öppen hälso- och sjukvård, tandvård, hushållsel, förbrukningsvaror, resor, möbler, husgeråd och läkemedel.

Minimibeloppet ska utgöra lägst en tolfteedel av 1,3546 gånger prisbasbeloppet för ensamstående eller 1,1446 gånger prisbasbeloppet för var och en av sammanlevande makar och sammanboenden 32 kap. 8 § SoL.

Minimibeloppet för yngre personer med funktionsnedsättning (60 år och yngre) höjs enligt Socialstyrelsens rekommendation upp till 10 % för bosättning och familjebildning. Höjningen gäller både för boende i ordinärt boende och särskilt boende.

Justering av minimibeloppet kan göras genom uppgifter från den enskilde och ska kunna styrkas av den enskilde. Justering av olika delposter i minimibeloppet ska som huvudregel inte göras då minimibeloppet ska ses som en helhet för att täcka normalkostnader.

### **Makar som inte bor tillsammans**

Om makar inte delar hushåll används minimibeloppet som om de var ensamstående.

När make/maka inte delar hushåll, t ex när den ena flyttar till särskilt boende, tas hänsyn till ett eventuellt negativt avgiftsutrymme med i beräkningen.

### **Barn och familj**

Beräknas enligt Konsumentverkets broschyr ”Koll på pengarna”. Som barn räknas personer som är under 18 år.

### **Höjning av minibeloppet individuell bedömning**

Det kan finnas situationer då en enskild person har fördyrade levnadskostnader inom ramen för de poster som det lagstadgade minimibeloppet avser att täcka. Det kan också förekomma att enskilda därutöver av olika skäl har andra levnadskostnader än dessa. Kostnaderna ska vara av varaktig karaktär, det vill säga att den enskilde har kostnaderna **mer än 6 månader** om året. Beloppet

ska också avse ett inte oväsentligt belopp vilket **är minst 200 kronor/månad/post**. Orsaken till fördyrade levnadskostnader ska kunna styrkas av behörig läkare, sjukgymnast, arbetsterapeut, dietist eller liknande. Det kan t ex vara:

- Kostnader för fritidsaktiviteter för yngre personer med funktionsnedsättning, avser kostnader som är naturliga för den åldersgruppen
- God man
- Kostnader som följd av andra aktiviteter eller ändamål som den enskilde av olika anledningar inte kan eller bör avstå ifrån
- Läkemedel som ligger utanför högkostnadsskyddet
- Medicinsk fotvård

Merkostnad för mat ska ingå i beräkningen av förbehållsbeloppet och gäller följande biståndsbedömda insatser:

- Mat på dagverksamhet
- Mat på växelvård
- Mat på korttidsboende
- Mat på särskilt boende
- Måltidskostnad från Solhällas, Solgårdens och Görjansgårdens matsal om detta är biståndsbedömt

Merkostnaden beräknas på 30 dagar per månad.

## Jämkning av matavgifter

Beviljas om:

- Avgiftsutrymmet är 0 kr och
- Om eget kontrakt finns ska bostadstillägg eller bostadsbidrag ha beviljats
- Bankmedel och/eller värdepapper får inte överstiga ett halvt prisbasbelopp de senaste två månaderna

## Utgifter som inte räknas med i minimibeloppet

- Utmätning eller införsel av Kronofogden räknas inte med, då Kronofogden tar hänsyn till brukarens kostnader, omsorgskostnader.
- Restskatt eller skulder

- Avgift till trossamfund

## **Boendekostnad**

Boendekostnaden beräknas enligt den faktiska boendekostnaden eller enligt Försäkringskassans/Pensionsmyndighetens schablon –beroende på vad brukaren själv väljer.

Avgiften som avser boendekostnad som inte omfattas av hyreslagen får uppgå till högst en tolfedel av 0,5539 gånger prisbasbeloppet (32 kap 6 § SoL). Avgiften ingår inte i maxtaxan, men beräknas mot brukarens avgiftsutrymme.

### **Om den enskilde:**

**Bor i hyrd bostad** är boendekostnaden lika med hyran inklusive värme och obligatoriska avgifter och ev. hyra av garage.

**Bor i bostadsrätt** är boendekostnaden lika med månadsavgiften inklusive värme och obligatoriska avgifter och ev. hyra av garage.

- Finns bostadslån räknas 70 procent av räntekostnader med i boendekostnaden.
- Om uppvärmningskostnader inte ingår i avgiften ska det läggas till på boendekostnaden.

**Bor i eget hus** räknas följande som boendekostnad:

- Fastighetsavgift
- 70 procent av räntekostnader för bostadslånet
- 70 procent av tomträttsavgift (hyra för mark)
- Avgift till samfällighet
- Uppvärmningskostnad
- Övriga driftskostnader som försäkringar, vatten och avlopp, renhållning
- Underhållskostnad för innevarande år

**Bor i eget hus på lantbruksenhet** räknas följande som boendekostnad (endast kostnader som rör bostadsfastigheten, bostadsbyggnad inklusive tomtmark får räknas med):

- 70 procent av räntekostnader på lån som rör bostadsfastigheten
- Fastighetsavgift
- Uppvärmningskostnad
- Övriga driftskostnader som försäkringar, vatten och avlopp, renhållning

- Underhållskostnad för bostadsfastigheten innevarande år

**Bor i arrenderat småhus på lantbruksenhet** räknas följande som boendekostnad:

- Arrendeavgiften för bostaden inklusive tomtmark
- Uppvärmningskostnad
- Övriga driftskostnader som försäkringar, vatten och avlopp, renhållning och underhåll
- Underhållskostnad för bostadsfastigheten innevarande år

**Bor i särskild boendeform.** hyra och uppsägningstid enligt hyreskontraktet.

**Vistas i korttidsboende/växelvård /HVB** debiteras en boendeavgift. Avgiften avser hyra för bostad som inte omfattas av hyreslagen och får uppgå till högst en tolfedel av 0,5539 gånger prisbasbeloppet. Avgiften ingår inte i maxtaxan, men beräknas mot kundens avgiftsutrymme.

**Dubbel boendekostnad** När en brukare flyttar till ett särskilt boende tas inte dubbel boendekostnad med i beräkningen, detta gäller även vid flytt mellan särskilda boenden. Hänsyn tas till den högsta bostadskostnaden i tre månader.

### Undantag

I de fall vistelsen i HVB är förenad med *behandling* tar Vård och omsorgsnämnden inte ut någon avgift. Den enskildes hela egenavgift tas då ut av Socialnämnden alternativt av regionen.

### Faktorer som minskar boendekostnaden

- Har inneboende
- Hyr ut garageplats/bilplats
- Bedriver näringsverksamhet hemma
- Delar bostad med annan som är över 21 år

### Tillfällig avvikelse

#### Reducering av avgift för dagverksamhet

Avdrag för dagverksamhetsavgift görs med en fjärdedels månad för varje vecka brukaren inte haft insatsen.

#### Reducering av avgift för särskilt boende

Planerad frånvaro ska meddelas snarast till boendet av brukaren/anhörig. Kostnaden för måltider och omvårdnad reduceras med 1/30 per frånvarodag. Återkomstdagen till boendet räknas inte som frånvarodag. Hyran reduceras

inte. Avlider brukaren på särskilt boende tas omvårdnadsavgiften ut för dagen då brukaren avlider men matkostnaden debiteras inte.

### **Mat på särskilt boende eller korttidsboende**

Om brukaren har sondmatning debiteras samma avgift som för normalkost.

Om brukaren avlider på särskilt boende eller korttidsboende debiteras inte matkostnaden för dagen då brukaren avlider.

### **Avgiftsutrymme (Avgiftsunderlag – Förbehållsbelopp)**

Den summa som kvarstår efter att förbehållsbeloppet räknats av från inkomsterna är den enskildes avgiftsutrymme (betalningsförmåga).

#### **Avgiftsunderlag**

+ nettoinkomst per månad <sup>1)</sup>

+ Överskott av kapital per år/12 månader <sup>2)</sup>

+ ev. bostadstillägg

Summa = avgiftsunderlag

#### **Förbehållsbelopp**

minimibelopp <sup>3)</sup>

+ bostadskostnad <sup>4)</sup>

Summa = förbehållsbelopp

#### **Avgiftsutrymme**

+ avgiftsunderlag

- förbehållsbelopp

Summa = avgiftsutrymme

<sup>1)</sup> För makar läggs inkomsterna samman och fördelas lika på respektive person. Detta gäller inte sambor, då det inte finns en lagstadgad underhållsskyldighet mellan dem.

<sup>2)</sup> Överskott av kapital finns specificerad på den senaste inkomstdeklaration.

<sup>3)</sup> Minimibeloppet är lagstadgat och ska täcka normalkostnader för ett hushåll. Det minimibelopp som gäller för ensamstående ska utgöra lägst en tolftedel av 1,3546 gånger prisbasbeloppet. Minimibeloppet för var och en av sammanlevande makar och sambor ska utgöra en tolftedel av 1,1446 gånger prisbasbeloppet.

<sup>4)</sup> Bostadskostnad för makar som bor ihop fördelas lika på respektive person.

## Överklaga beslut

Ett överklagande får göras av individen gällande avgifter eller förbehållsbelopp enligt 32 kap. 5-10 § SoL, i enlighet med 35 kap. 1 § SoL.

Ett överklagande ska ställas till förvaltningsrätten i Stockholm men ges in till Vård- och omsorgsnämnden. Överklagandet ska ha inkommit inom tre (3) veckor från att den enskilde fick del av avgiftsbeslutet. När ett överklagande kommer in till nämnden ska en prövning vidtas om överklagandet har inkommit i rätt tid.

Om överklagandet har inkommit i rätt tid ska överklagandet tillsammans med rättstidsprövningen överlämnas till förvaltningsrätten.

## Debitering/Fakturering

När ett avgiftsbeslut har vunnit laga kraft dvs. när överklagandetiden löpt ut ska den enskilde debiteras avgifterna enligt beslutet.

Debitering sker månatligen i efterskott. Gällande hemtjänst debiteras brukaren för utförd beviljad tid, upp till gällande maxtaxa eller den enskildes avgiftsutrymme (betalningsförmåga).